

X.

B. 241.

MEMORIA

VIRI

EXCELLENTISSIMI AMPLISSIMI DOCTISSIMI

JOANNIS GOTTLIEB
BARTOLDI

MATHEMATUM PROFESSORIS PUBL. ORD.

D. XXIX. MAL. A. MDCCLXXXVIII.

REBUS HUMANIS EXEMTI

ATHENAEI GEDANENSIS CIVIBUS

COMMENDATA

AB

RECTORE ET PROFESSORIBUS.

Rector Car. Bened. Gofack Eloq. et Prof. P. P. Ord.

GEDANI,

TYPIS DAN. LUDOV. WEDEL, MAGNIF. SENATUS
ET ATHENAEI ILLUSTRIS TYPOGRAPHI.

M E M O R I A

V I R I

EXCERPTIS IN AMPLISSIMO POCISSIMO

JOHANNIS GOTTLIEB
BARTOLDI

MAGISTRUM UNIVERSITATIS

IN ALMA MATRIBUS

RECTORUM UNIVERSITATIS

ALMA MATERIS CIVITATIS

COMPOSITA

9

8

RECTORUM ET PROFESSORUM
Handwritten signature

GERANI

Typ. Dan. Ludov. Wenzel, Halle, 1800
No. 1000

In æstimando vitæ pretio si varia et maxime inter se diversa hominum iudicia expendimus, haud facile dictu est, utrum magis peccent, qui in contemnenda vita, quam qui in optanda expetendaque modum excedunt. Sunt, qui humanam in his terris conditionem tamquam tristissimam et miserissimam usquequaque deplorent, et vix tolerabilem vel beatissimo mortalium esse conquerantur, in qua perpetuis curis, molestiis, ærumnis, angoribus sit conflictandum, idque divino consilio ita comparatum et institutum esse putent, haud secus ac si luendorum scelerum causa homines nascantur et hunc spiritum ducant. Sunt contra, qui mira vivendi dulcedine capti et deliniti, exsatiati eius deliciis non posse gloriantur, in iisque ita conquiescant, ut præter brevitate[m] vitæ, nimis arctis limitibus circumscriptæ, fragilitatemque humanam in rebus terrenis nihil magnopere desiderandum existiment. Unde hæc tanta, in re tam communi, dissensio, inter homines, qui uno tamen omnes vivendi studio a natura insto ducuntur? Non adeo latent causæ, ut percontanti sese non offerant, certe non sunt in aliquo naturæ, aptissime secum concordantis, vitio, sed in homine ipso quærendæ. Sortem quidem humanam, bona vitæ atque incommoda admodum varie inter homines divinitus dispersita, et multiplicem in hoc orbe et lugendi et lætandi materiam esse, quis neget? Verum, ut quisque animo affectus, vel opinione aliqua imbutus est, sic rebus externis et ad corpus pertinentibus in utramque partem movetur.

Id quidem nemini mirum debet videri, quod homines gravi aliquo casu afflicti, aut valetudinis diuturna iniquitate vexati, aut iniuriam temporum diu perpelli, duriores sentiant et querantur fortunam, quam ii, quibus integra sunt omnia et ad voluntatem fluunt. At enim calamitatibus ita percelli ac deprimi, ut nusquam habeas, unde doloris et ægritudinis levationem petas, vitamque ipsam, divino munere concessam, ideoque aspernari et abhorrere, id vero animum prodit humilem et abiectum, suis vitis laborantem, non vitæ, sed sibi, sed Deo insensum et inimicum. Est ita profecto, ut ait Tullius: Sua quemque frans et suus terror maxime vexat, suum quemque scelus agitat, amentiaque afficit, suæ malæ cogitationes conscientiaque animi terrent. Quo minus probanda est eorum opera, qui pia quadam fraude decepti, sive potius fanatico errore ducti, ex industria, ut futuræ et cœlestis vitæ desiderio impleant hominum animos, de præsentis iusto contemptius loquuntur. Isti vero videant, ne grati erga Deum animi sensum, quocum hinc tamquam ex liberali hospitio discedendum, extinguant, ne malorum, quibus homines vere premuntur et iure suo ingemiscunt, cumulum fictis temere augeant, mentisque vires ad sustinendos dolores miseris necessarias, suis næniis infringant.

Altera quidem ratio, illorum, qui in laudandis vitæ amoenitatibus nimii sunt, lenior omnino atque ob id ipsum humanæ naturæ convenientior videtur, eoque blandius hæc disciplina sectatores allicit, et facilius in mentes hominum irrepit. Neque vero minus periculi subest. Quid enim? Cum ab omni cogitatione malorum et molestiarum, a quibus tamen nemo mortalium immunis est, sedulo avertuntur mentes, et ad contemplandam fruendamque voluptatem vel honestissimam perpetuo revocantur, cum ad oblectationem omnia referuntur; fieri non potest

potest, quin paulatim ita mollescant sensus et velut liquefiant animi, ut omnem vitæ acerbiteriam et afflictionem refugiant et extimescant, et ferendis doloribus impares, ingruentem aliquando calamitatem, cui resisti non nisi provisa et serio præmeditata potest, minime sustineant, atque ita spe et expectatione decepti, eo acerbius tædium vitæ sentiant. Male itaque consulunt generi humano scriptores illi dulces et blandi, quorum feracior nostra est ætas, qui, adhibitis omnibus artis lenociniis, iuventutem inprimis, sua tamen sponte ad voluptates proniorem, non ad delibanda, sed ad haurienda et penitus perfruenta vitæ delinimenta invitant, exacuiunt, sollicitant, atque ita sensuum svaves motus, qui reprimendi potius et moderandi erant, excitant vel maxime et impellunt.

Quanto rectius itaque et sapientius præcipiunt, qui mediam inter hos errores viam tenentes, non sensu, sed usu vitæ, eoque iusto et legitimo pretium eius metiendum, inde fructum vivendi omnem petendum docent, atque hæc tam arcto inter se vinculo coniuncta esse demonstrant, ut divelli nullo modo possint, si ad bene beateque vivendum conferre debeant. Cuius tamen saluberrimi præcepti vim quotusquisque est, qui penitus perspiciat, aut serio secum perpendat? Nempe, si frui nihil aliud est, quam res propter se adamare earumque amori inhærere; omnis profecto rerum humanarum fructus ex hac vita erit exterminandus, quippe cum præter virtutem et res divinas nihil omnino per se sit expetendum. Sed licet leniorem voci sensum subiiciamus, ut qualemcunque voluptatem ex aliqua re perceptam significet; num quæ potest ex rebus corporeis et sensuum imperio subiectis voluptas capi, quæ certa sit, constans ac diuturna, mentisque humanæ, immortalis et æternæ, tam impenso studio digna? Primo quidem, quam vana et fallacia sunt ista omnia, quæ extrinsecus nos afficiunt, quippe sen-

suum et phantasiae ludibriis exposita? quam somniorum imaginibus et
 praestigiis simillima, in quibus umbra captatur, et spem scilicet eventus
 ac desitui? Deinde, si tandem assequimur, quae appetimus, quid sta-
 bile ac firmum est in rebus, quae non sunt in potestate nostra posita,
 sed e temporum vicissitudine et fortunae mutatione pendent? Sed fac,
 abundare te et assuere omni rerum earum copia, quae sensus oblectent
 et voluptati materiem suppeditent amplissimam; num satiabitur iis fru-
 endi cupiditas? Imo vero, dum ipsa assiduitate fruendi minuitur et ex-
 tenuatur deliciarum suavitas et in taedium paulatim abit, cum nova
 qualibet earum accessione crescat mirum in modum illud desiderium,
 et recenti semper cupidine te cruciabit: *Non enim explemur vita fructi-
 bus unquam.* Denique si, quod in omni re potissimum est, specta-
 mus, quid utilitatis, verae quidem ac perpetuae, sperari potest ex rebus,
 quibus nihil inest, quo animus humanus vel melior reddatur vel tran-
 quillior, plurimum vero, quod sicut corporis, ita et mentis vires fran-
 gat atque debilitet?

Una igitur est, eaque tutissima per hanc vitam via, quam ii in-
 grediuntur, qui hunc vivendi modum sibi statuunt, ut nihil, quod ho-
 mini accidere possit, recusent, sed in adversis non minus quam in
 prosperis rebus sua studia, optata, desideria, suasque spes ac volunta-
 tes omnes divinis consiliis accommodent, et ad certam rationis normam
 dirigant: qui ea lege se natos esse sibi persuadent, ut officiis vitae libe-
 raliter et dextere obeundis, rebusque, quantum licet, bene gerendis,
 vivendi spatium omne expleant, ad hunc finem sibi propositum omnia
 referant, in eoque et decus vitae et lucrum potissimum quaerant; ceteris
 autem naturae muneribus et sensuum oblectamentis caute sobrièque
 utantur, ne illa suis illecebris animum irretiant, et a virtutis tramite
 avertant.

avertant. Est hæc vita vere vitalis, quippe non in sentiendi dulcedine molliter acquiescens, sed etiam in vi agendi fortiter et patiendi conspicua.

Talem vitæ usuram cepit BARTOLDIUS noster, collega desideratissimus: qui, cum esset eximiis naturæ dotibus et mentis virtutibus præditus, ut excellere inter paucos posset, in hoc tamen uno sapientiæ studio versatus videri voluit, et quantum in eo profecerit, insigni nuper morte comprobavit. Humanitati vestræ confidimus, Cives, non latuisse vos egregiam defuncti indolem et præclara in vosmet merita. Sed nolite expectare, nos inde præcipuam laudandi materiam, quæ utique suppeteret, esse quæsituros. Ea enim fuit Viri modestia, is pudor ingenuus, ut, quæ per omnem ætatem abnuerat laudum de se præconia, ea moribundus etiam diserte recusaret, id unum sibi sumens, in arte vivendi pro viribus ita se elaborasse, ut non omnino rudis esset ac imperitus. Scitote igitur, Juvenes, vestra potius quam Ipsius causa factum esse, ut hæc de vita eius commentatio proponeretur, unde, quid sequendum imitandumque vobis esset, caperetis.

Natus erat JOANNES GOTTLIEB BARTOLDI in hac urbe nostra, genere et loco non obscuro, sed unde in altius eniti, novumque decus in patriam domum inferre, haud nimis arduum erat contendenti. Patre usus est antiquæ fidei et virtutis viro, CAROLO FRIDERICO BARTOLDI, qui inventuti erudiendæ in quarta Gymnasii nostri Classe quinquaginta amplius annos præfuit, et Cantoris ad S. Trinitatis ædem simul obiit officia. Is in matrimonio habuit JENTIKOVIAM, sacerdotis Regensvaldensis in Pomerania filiam, quæ Nostri in hanc lucem edidit d. iv. Octob. A. MDCCXXXVI. Puerili educatione doctrinaque in schola patris liberaliter institutus, ætatis anno quatuordec-

mo ad uberiorem bonarum artium frugem venit in disciplinam Paynii, scholæ Petrinæ Rectoris adhuc optime meriti, cui plurimum se debere ad mentis animique cultum, grato semper animo profitebatur. Iade demissus, cum satis appareret in iuvene ingenium ad literarum studia tractanda ab ipsa natura factum, sub finem anni MDCCLI ad superiores Gymnasii scholas transiit, quas magna tum nominis fama doctrinæque luce illustrabant Hanovius, Wernsdorffius, Kuehnus, Sendelius, Groddeckius, Kraufius, ad quos non multo post accesserunt Bertlingius et Pauli, nunc Vitebergensis academix decus: quorum institutioni in rerum divinarum humanarumque scientia per integrum septennium vacavit assidue. Atque hæc alma bonarum literarum officina nonsolum animo iuvenis discendi cupido alimenta, sed etiam vitæ præfida et ornamenta præbuit. Contigit enim, ut a Magnif. huius urbis senatu alumai beneficio et honore dignus iudicaretur; cui muneri insuper haud parum pretiæ tum quidem accessit ex dignitate eorum, qui proximis ante trienniis idem meruerant. Jam animo et annis maturus, et iudicio satis firmatus, ut de certo disciplinarum genere eligendo secum statueret, ad Theologiam applicuit animum, sed ita, ut philosophiæ simul et mathematicæ doctrinæ, quam a pueris inde adamaverat, studium serio adiungeret. Probe enim iam tum intellexerat, quod multi, quorum maxime interest scire, iuxta cum ignarissimis ignorant, quantum in his literis adiumenti inesset, ad alendum ingenium, ad percipiendi celeritatem, et cogitandi iudicandique vim acuendam. Quo consilio Rostochium se contulit A. MDCCLVII ibique quatuor annorum spatio in theologicis audivit Priessium et Quistorpios, in philosophicis et physicis Aepinum, Beckerum, Eschenbachium, in mathematicis vero Karstenium, qui, quod Kuehnus olim excitaverat, artis studium penitus incendit. Et profecto, vere salutaris fuit Nostro hæc disciplina.

Nempe

~~179~~

9

Nempe cum in orationibus sacris pro concione habendis, pectoris visio, quo a prima inde iuventute laboraverat, respirandi difficultatem in dies augeri sentiret, misso studio theologico, habuit quo refugeret. Et quo minus poeniteret consilii, iurisscientiæ simul societatem petiit, eamque Jenæ arctius iungere constituit. Quo profectus A. MDCCXXI, quamquam domi iam cupide expectaretur, et rei familiaris angustiarum reditum in patriam maximopere urgerent, tamen strenue colluctans cum adversæ fortunæ molestiis, biennium ibi in doctissimorum hominum scholis et conversatione, cui quidem plurimum tribuebat, transigit. In primis autem officio et observantia sibi devinxit Succovium et Wiedeburgium, viros celeberrimos; quorum etiam cura factum est, ut sibi campus aperiretur, ubi partam doctrinam et amplificare usu et communicare cum aliis posset. Nempe de illorum commendatione ad Grisones tum evocatus, in illustri domo de Salis generosæ iuventutis regendæ provinciam suscepit, in biennium, quod in amoenissima rerum conditione ita consumpsit, ut grata ei per omnem vitam esset eius temporis memoria, vel propterea etiam, quod cæli bonitate ibi corpus mirifice refectum, et asthma molestia omnino liberatum senserat. Inde iam reversuro in patriam lætiora præter spem plura obtigerunt, quæ pristinæ dariois fortunæ acerbiter omnem abstergerent. Quippe peregrinandi, quo tenebatur, desiderium nobilis quidam amicus explevit, qui ipsum itineris comitem duxit per Lombardiam et Pedemontium; unde, superatis Sabaudia Alpibus, per omnem Helvetiam venit Argentoratum: eo quidem consilio, ut sedem ibi ad tempus figeret, seque ad domesticam iuventutis institutionem conferret. Sed præter optatum res processit. Amicorum enim, quos in academia Jenensi studiorum similitudo secum coniunxerat, literis et præcibus inde extractus, Carlsruham, ubi cum familiaribus viveret, irreperxit. In his plurimum valuit apud eum auctoritas et exemplum

Schlettvenii, V. Cl. qui tum sibi artem œconomicam et cameralem magna cum eruditionis laude profitebatur. Vix eo pervenerat noster, cum operam eius expeteret illustris familia de S. Andre, eique trium generosorum iuvenum curam et educationem deferret. Cui muneri, arduo non minus quàm honorifico et fructuoso summa cum fide præfuit, ita tamen, ut eius, quod Argentorati iam agitaverat, consilii laud immemor, successivum tempus et otium omne in artibus iis, quibus totum se dederat, tractandis tradendisque consumeret, scholas privatas aperiens, non solum mathematicas, sed etiam œconomicas, in quibus arctissimum harum disciplinarum nexum discere cupientibus demonstraret. Elapso inter hæc fere quinquennio, pædagogicæ finem eum fecit, ut unum e disciplinae suæ alumnis, egregiæ indolis iuvenem, in academiam Tubingensem deduceret, ibique in literarum studiis moderandis per triennium ei adesset. Tum vero sat luculenter apparuit, quanti fidem et prudentiam dexteritatemque hominis fecerint illi, qui tam cara pignora tuenda ei commiserant. Ab hoc enim tempore in eiusdem illustris familiae interiori consuetudinem admixtus, in rebus œconomicis æque ac iudicialibus curandis ei coepit esse a consiliis. His negotiis implicitum ac dissentum invenerunt Senatus literæ, quæ Nostrum in urbem patriam revocarent. Et quamvis ægerrime dimitteretur ab iis, quorum rebus tum quidem vel maxime inferviebat, ut etiam aliquot mensium mora esset interponenda, dum se ab ista occupatione expediret; vicit tamen apud ipsum patriæ caritas.

Rediit Gedanum A. MDCLXXIV, ac traditam sibi provinciam mathematicam, a b. Kuehnii morte per quinquennium iam desertam, d. XXII. Nov. solemnî ritu adiit. Jam quid expectare, quam spem præcipere non licebat de viro, qui ipse spei plenus et animi demandatum sibi manus obibat? Qui ingenio pollebat, usu et exercitatione assidua

dua subacto, et corporis viribus integris suffulto? Qui ut patriæ pio amore, ita artis eius, quam traditurus erat, studio acerrimo flagrabat? Cui nec in morum facilitate, nec in dicendi lepore quidquam deerat, quod allicere ac detinere audientes posset? Sed, absit querelæ invidia, venit in provinciam vere desertam, et in hoc nostro solo prope sterilem. In qua colenda exornandaque quid profecerit, vos ipsi, quorum res est, Cives, indicabitis: enim vero, qua voluntate, quo studio, qua fide in ea elaboraverit, eius rei testes erunt, quamquam pauciores forsan, tamen satis locupletes, qui se ad ductum eius serio applicarunt. Hi quidem experti loquentur, quam cupidus fuerit, sine illo lucri studio, in conciliandis arti suæ sectatoribus; quam facundus in commendandis explicandisque eius deliciis; quam liberaliter vel tenuissimæ fortunæ hominibus, e vestro coetu selectis, operam in eo præstiterit, quorum neminem disciplinæ suæ opibus non locupletatum a se dimisit. His ita circumcluso suæ provinciae limitibus, fieri non potuit, quin opportuna esset qualibet occasio, qua prodesse pluribus posset. Quare cum ante hos quatuor annos langvesceret Sendelius, Collegii nostri senior meritissimus, adversa ex improvise valetudine afflictus; vices eius in Physicis docendis eo lubentius suscepit Bartoldius, quo duxit sanctius, collegæ et quondam præceptori opem ferre laboranti, et quo amplior simul facta erat copia, de vobis, Cives, bene merendi. Tum quidem habuit, quo velut lenimento mathefi suæ animos alienos reconciliaret et in gratiam eius reduceret; easque partes vicarias eximia cum voluptate per triennium fere sustinuit, nec operæ parcens, nec sumptibus, in apparatus physicum impendendis.

Sub idem fere tempus etiam inçlytæ Societati physicæ, quæ apud nos floret, sese adiunxit, eique, disserendo recitandoque de recentis-

simis inventis physicis et mathematicis, quoad licuit, suam sollertiam, doctrinam, industriam ita probavit, ut magnum sui desiderium ibi reliquerit. Nimirum inter eruditos talem se gerebat, qualem Tullius oratorem vult esse et artificem quemque ingenuum, ut, etiamsi nunquam ostentaret artem et multiplicem illam, qua ditatus erat, doctrinam, tamen ex re ipsa non obscurum esset, eum ad id, quod agebat opus, omnibus ingenuis artibus instructum accessisse. Omnino, quo communior erat scientia, quo magis ad vitæ usum accommodata, quo pluribus utilior, quo minus arrogantia præ se ferebat; eo maiori cum studio amplectenda Nostro videbatur. Eadem collegæ nostri prudentia usu rerum quæsitæ et exacta, ut in docendi officio, ita etiam in reliqua muneris ratione fuit conspicua. Sive enim in regenda morum disciplina, sive in administrando Gymnasii ærario nobis operam præberet; eo semper consilio adfuit, cuius nunquam nos poenituit.

Sed ut propius noscatis hominem, agite, interiores etiam et familiarem eius vitam intueamur. Coniugem nactus erat mulierem divinò egregiam et profus amabilem, spectatæ virtutis feminam, GERTRUDEM LEVINAM SOERMANNIAM, sacerdotis Hamburgensis filiam, Batava gente honestissima oriundam, quam duxit d. 11. Decemb. A. MDCELXXIX. Quod coniugium, ut lautiori familiaris rei accessione, ita maxime animorum intimo consensu fortunatum fuit ac lætissimum. Neque vero in hac exoptata conditione defuerunt Nostro, quæ monebant, nihil esse ab omni parte beatum. Ab initio statim dolendi materiam præbuit dulcissimæ uxoris valetudo, morbosa corporis affectione dudum laborantis: tum filii desideratissimi proxime ante nascendi maturitatem obitus: mox insecutæ identidem fortunarum haud leves iacturæ. Quid mirum, si in hac rerum vicissitudine, homo ceteroquin minime solita-

solitarius, secum tamen lubentius habitavit, et in fidissimæ sociæ amore et consuetudine ita acquievit, ut frequentiores hominum coetus et convicius non magnopere appeteret. Maxime, ubi contigit, quod summum in votis fuerat, ut, quam unice amabat, quam in oculis ferebat, in suo amplexu convalescentem et confirmatam videret. Verum tamen, ut animum ab utriusque fortunæ mutatione servavit integrum, ita etiam ceteris humanitatis officiis minime defuit. Patrem, cui tres tantummodo annos superstes fuit, ad extremum usque pie coluit: neque minus caras sanctæque habuit familiæ necessitudines, quibus interdum suo ipsos hand levi incommodo inservivit. Amicos, antiquiori præsertim familiaritatis vinculo sibi coniunctos, ea fide, obsequio, constantia observavit, fovit, retinuit, ut dissidio vel discordiæ nusquam esset locus. In omni denique vita tam facilem, comem, placabilem, officiosum se præbuit singulis, ut in aperto esset animum ab omni fastu, invidia, similitate alienus. Morum vero quanta venustas et gratia, in summa gravitate virili, quanta in ore vultuque urbanitas, ut primo statim conspectu agnosceres virum, qui mores multorum vidisset et urbes, et in hominum celebritate dia multumque esset versatus. In victu cultuque elegans erat, non sumtuosus: in fruendis fortunæ muneribus parcus et sobrius, in tuendis diligens et frugalis. Quare etiam in villæ, quam possidebat, secessu tam parum otio indulgebat, ut potius fundum fructuosorem reddere omni arte et studio conaretur, impense lætans, quoties hanc operam non omnino frustra consumptam videbat, et aliis probare poterat.

Habetis igitur, Cives, adumbratam utcumque Bartoldii vestri imaginem: expressam velut ac perfectam exhibebit mortis historia, *Quamquam animus meminisse horret luctuque refugit*, sunt tamen memora-

randa, quibus moribundum vidimus laborantem, ut quanto animo
 tulerit, appareat. Insigni corporis firmitate valebat, quæ longissimæ
 spem vitæ facere videbatur. Sed eadem Nostro, ut constantis adhuc
 fanitatis fuerat, ita nunc mortis acerbioris facta est causa. Vix quin-
 quagesimum ætatis annum erat egressus, cum coecum lateris dextri do-
 lorem coepit queri, eumque sibi fatalem fore, non obscure prædixit.
 Quod prælagium utinam fefellisset! Accesserunt subinde alia incom-
 moda antehac insolita, langvor membrorum, luridus oris color, de-
 ficiens mentis alacritas. Interim ægre quidem, sed obibat tamen mu-
 neris negotia, donec Septembri mense superioris anni prorupit et incu-
 buit cohors illa malorum, quæ langventem prostravit. Inde per novem
 menses vitam traxit miserrimam. Jacuit corpus illud, antea tam ro-
 bustum tamque formosum, dira nunc Tympanitide distentum, ceterum
 horrida macie deformatum, febris tabifica exesum, requie nulla
 refectum. Dici non potest, ne cogitari quidem, quas exhauserit mi-
 ser ærumnas, quibus conflictatus sit calamitatibus, quibus dolorum
 tormentis excruciat; quantum maxime ægritudinis et angoris attule-
 rint perpetuæ vigilæ, noctesque insomnes, quibus ita se torqueri fate-
 batur, ut mirum esset, ni mente deturbatus ad insaniam adigeretur.
 Malorum cumulum, ut postremo adimplevit Ascites, ita finem simul
 et modum iis imposuit. Causas huius tam funestæ cladis si quaritis,
 prorsus miserandas tradunt Viri, artis medicæ peritissimi, qui, cum
 ægrotanti medelam afferre omni studio adhibito non potuisent, de-
 functi corpus aperiendum ex ipsius voluntate curarunt. Nempe, de-
 tracta imo ventri aquarum mole, repertæ sunt mesenterii glandulæ
 omnes induratæ ac turgidæ, præsertim in regione lumbari dextera, ubi
 magno numero conglobata iacebant eiusmodi Atheromata. Iisdem tu-
 moribus vesicæ fundus erat obductus et collum eius prope præclusum.
 Jecur

Jecur solito magis constrictum et Steatomatum compage velut intertextum, quorum unum, versus dorsi spinam subtus excurrens, tantæ molis erat, ut ovi gallinacæ modum æquaret. Vesicula fellea itidem iusto minor, gilvi coloris bilem admodum extenuatam continebat. Etiam in pectoris cavo aliquantum aquæ inventum. Apparuit igitur, iecinoris et fellis male excocti vitio omnem hanc stragem esse editam: inde dolorem illum venisse in latere dextro assiduum, inde duritiem intestinis et vasis lymphaticis contractam, quæ, deficiente paulatim succo vitali, ultimam corpori imbecillitatem attulit. Sed eadem hac virium exhaustarum defectione factum est, ut finis vitæ ad extremum saltem placidus Nostro contigrit. Obrepfit enim tandem d. xxix. Maii somnus diu multumque flagitatus, obrepfit precanti, et sex horarum lenissima requie sopitum, omni miseria humana exsolvit. Nos autem velut ex gravi aliquo angore tum respiravimus.

Jam qualem censebitis fuisse virum, qui tot tantisque calamitatibus, minime quidem ante assvetus, tamen cum ingruerent, non succubuit? quem non improvisa vis leti rapuit: qui mortem vidit lento gradu aggredientem, cunctis terroribus stipatam, neque vero extimuit: quem in istis angustiis et periculis nec animi præsentia, nec cogitandi vigor destituit: quem nemo nostrum trepidantem vidit, aut metu percussum. Tulit ista omnia et sustinuit, non Stoica pervicacia, non obstinato adversus dolores animo, non mentis aliquo torpore sopitus; sed tulit vera constantia, homine Christiano digaa. Insolentia quidem malorum, quorum præmeditatione animum iamdudum firmaverat, tam parum offendeatur, ut vel graviora, si Deo visum fuerit, sibi perpetienda esse, ultro fateretur, ipsamque hanc mortis moram, quamvis acerbam, in beneficio poneret. Divinis enim consiliis suam voluntatem

tatem omnem subiecerat. Ostendit etiam et sat luculenter probavit, pristinae fortunae gratam memoriam praesenti miseria minime apud se esse extinctam. Audivimus enim, cum graviter iam aegrotaret, miro cum ardore, nec sine lacrimis divina benefacta in se collata enumerantem, omnibus, quae sibi adversa accidissent, longe maiora: in his potissimum, quod coniungi Deus tam fidelem fortemque animum indidisset, easque corporis vires largitus esset, ut, quae suamet olim cura et auxilio sustentanda fuerit, ipsi nunc succurrere tamque promptam opem ferre inopi posset. Virtuti suae et meritis tam prorsus diffidebat, ut in clementia et misericordia divina spem omnem collocaret, gravissimae sibi irascens, si quando per doloris impatientiam aut ingenii fervorem quidquam sibi excidisse animadverteret, quod hominis officio minus conveniret. Solatii vero divini quam fuerit cupidus, quam capax, quam plenus, experti sunt Viri illi venerabiles. evangelii praecones, qui suis eum alloquiis eo lubentius adiuverunt, quo avidius ab eorum semper ore pependit. His praesidiis munitus et sustentatus animus, contemptis rebus humanis, sub mole miseriarum, in dies, in horas crescente, vi divina erexit sese in spem coelestis vitae beatissimae, ad quam fruendam, solutus tandem corporis vinculis tamquam ex carcere evolavit.

Huius igitur egregii Viri memoriam ita servate, Carissimi Cives, ut non solum doctrinam et studia eius, quamquam id impense cupimus, aemulemini; sed etiam vitae exemplum sequentes, in prosperis pariter ac in adversis rebus aequam servare mentem memineritis, eamque vobis legem statuatis, *vitam non mancipio, sed usui mortalibus datam*, et vivendum ita esse, ut morientes vixisse vos non poeniteat.

P. P. Dom. VII. p. Trin. A. MDCCLXXXVIII.

Ji 156i

ULB Halle

3

001 947 087

Sb.

v. 18

M. C.

MEMORIA
VIRI
EXCELLENTISSIMI AMPLISSIMI DOCTISSIMI
JOANNIS GOTTLIEB
BARTOLDI

MATHEMATUM PROFESSORIS PUBL. ORD.

D. XXIX. MAL. A. MDCCLXXXVIII.

REBUS HUMANIS EXEMTI

ATHENAEI GEDANENSIS CIVIBUS

COMMENDATA

AB

RECTORE ET PROFESSORIBUS.

Rector Car. Bened. Cofact. Eloq. et Prof. P. P. ord.

GEDANI,

TIPIS DAN. LUDOV. WEDEL, MAGNIF. SENATUS
ET ATHENAEI ILLUSTRIS TYPOGRAPHI.

